

Folke- og kulturvandring i det nordlige Nord-Amerika.

Foredrag holdt ved det 18. skandinaviske naturforsker møde i København 1929.

Af dr. phil. Kaj Birket-Smith.

(With English summary, page 58).

I sin berømte *Anthropogeographie* klagede Friedrich Ratzel over folkekårtene over Nord-Amerika, som de sædvanligvis findes i geografiske og etnografiske håndbøger¹⁾, og han gjorde det med fuld ret. Ser man nærmere på disse kårt — jeg behøver blot som eksempler at nævne dem i *Handbook of the American Indians North of Mexico*²⁾ og Buschan's *Illustrierte Völkerkunde*³⁾ — vil det straks stå klart, at hvorledes end forholdene i det præcolumbiske Amerika har været, så er een ting sikker, nemlig at således som de dær fremstilles, har de i hvert fald aldrig nogensinde set ud.

Sagen er indlysende. En stamme er som regel afsat dær, hvor man først lærte den nærmere at kende (hvilket ikke altid er det samme som det sted, hvor man først traf den); men Nord-Amerikas opdagelseshistorie spænder over tre-fire hundrede år, og de er ikke forløbet uden at sætte sig spor i den oprindelige befolknings fordeling og levevis. I virkeligheden viser et almindeligt folkekårt over Nord-Amerika tilstanden i México omkring år 1500 og i egnene om St. Lawrence ca. 1600, mens vi i det vestlige Canada når til det 18. og for store dele af Eskimo-området til det 19., ja for den sags skyld til det 20. århundrede. Det vil ikke kunne nægtes, at værdien af et sådant kårt mildest talt er noget tvivlsom.

Der er imidlertid i de senere år foretaget en række undersøgelser, som kaster lys over postcolumbiske og til en vis grad også præ-

¹⁾ Fr. Ratzel: *Anthropogeographie*. Bd. II. 2. Aufl. Stuttgart 1912. S. 495 ff.

²⁾ *Handbook of American Indians North of Mexico*. Bureau of American Ethnology, Bulletin 30. Pt. I. Washington 1912.

³⁾ *Illustrierte Völkerkunde*, herausgeg. v. Georg Buschan. 2. Aufl. Bd. I. Stuttgart 1922.

columbiske folkeforskydninger i det nordlige Nord-Amerika. I dette arbejde har især deltaget amerikanske og canadiske etnografer som Franz Boas, John R. Swanton, Roland B. Dixon, D. Jenness, Frank G. Speck og A. Irving Hallowell såvel som russeren W. Bogoras og tyskeren Fritz Krause samt adskillige danske. Den sidste omstændighed berettiger mig til på dette sted at give en kort oversigt over de alt opnåede resultater, idet jeg til disse yderligere har føjet visse nye oplysninger. De folkegrupper, jeg kommer til at tale mest om, er Eskimoer, Athapaskere og Algonkin-folk; men det siger sig selv, at for at man skal kunne forstå disse folkeslags vandring, må der også lejlighedsvis tages hensyn til bevægelser, som er foretaget af Irokesere, Sioux og andre grupper. De flytninger, som skyldes anbringelse på reservationer o. l., vil jeg dog ikke komme ind på; det er kun de vandring, der har fundet sted, så længe en stamme har bevaret sin uafhængighed, der her skal følges.

Det vil da være naturligt at begynde med dem, som har fundet sted i historisk tid, og som derfor kendes med i hvert fald nogenlunde sikkerhed.

I.

Postcolumbiske vandring.

Da Franskmændene i det første tiår af det 17. århundrede fik fast fod ved nedre St. Lawrence, var den største magt i disse egne i hænderne på det berømte Irokeserforbund eller „de fem nationer“. Dette forbund, som uden betænkning kan særtegnes som den højst udviklede og kraftigste, politiske dannelse blandt Indianerne nord for México, havde, åbenbart efter en længere periodes fødselsveer, set lyset omkring år 1570 ved sammenslutningen af fem nær beslægtede stammer: Cayuga, Mohawk, Oneida, Onondaga og Seneca. Tyngdepunktet for deres område lå i den nuværende stat New York. I 1726 blev desuden Tuscaroraerne i North Carolina optaget i forbundet.

Både mod deres ætfæller uden for forbundet og mod de nærboende algonkiske stammer førte de fem nationer en skånselsløs krig. Over for Franskmændene var deres forhold fra første færd også yderst fjendtligt, hvorimod de senere blev Englands forbundsfæller. Ved midten af det 17. århundrede nåede deres magt sit højdepunkt⁴⁾.

Samtidigt med, at de fem nationer således fik alle stammer mellem Atlanterhavet og Mississippi til at skælve, dukkede nye optrædende frem på skuepladsen, idet en Algonkin-gruppe, som siden spaltedes i de tre stammer Ojibwa, Potawatomi og Ottawa, trængte frem fra nord imod de store søer.

⁴⁾ Handb. Amer. Ind. Pt. I, s. 617 ff.

Til disse to drivkræfter, Irokeser-forbundet og den nys nævnte Algonkin-gruppe, sluttede sig som den tredje den europæiske kolonisation, der ikke alene fik direkte indflydelse, men også, og det måske i endnu højere grad, spillede en indirekte rolle derved, at de hvide efterhånden forsynede de nærmest boende Indianere med skydevåben.

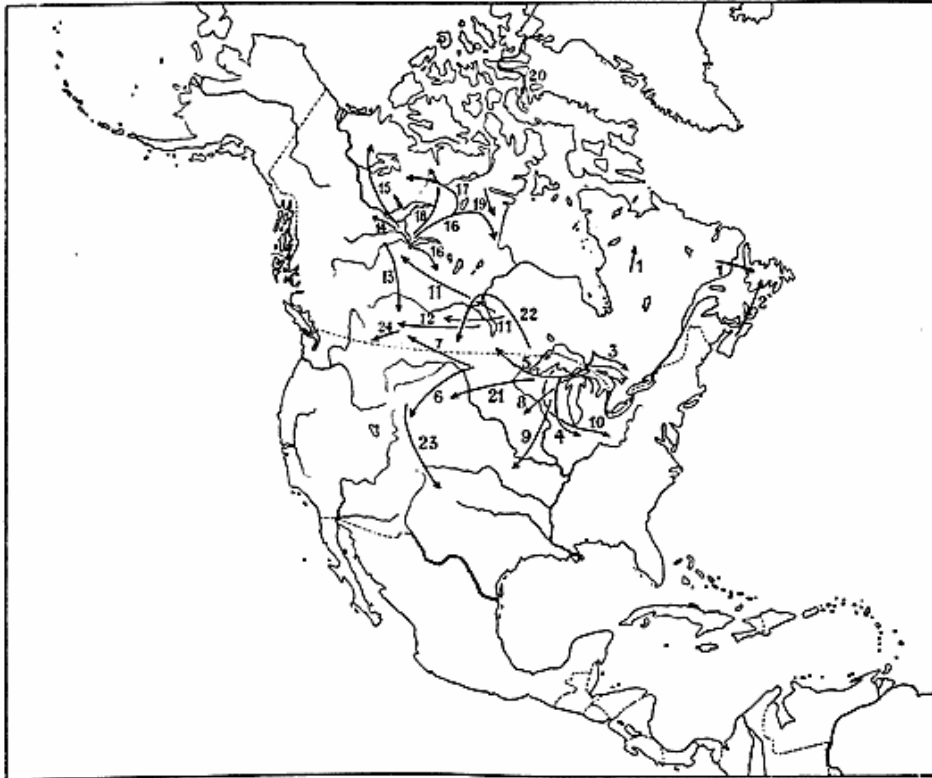

Fig. 1. Postcolumbiske vandring i det nordlige Nord-Amerika.

1 Naskapi-Montagnais. 2 Micmac. 3 Ottawa. 4 Potawatomi. 5 Ojibwa. 6 Cheyenne og Arapaho. 7 Atsina. 8 Sauk og Fox. 9 Kickapoo. 10 Miami. 11 Cree. 12 Blackfoot. 13 Sarsi. 14 Slavey. 15 Hare. 16 Chipewyan. 17 Dogrib. 18 Yellowknife. 19 Rensdyr-Eskimoer. 20 Ponds Inlet Eskimoer. 21 Dakota. 22 Assiniboin. 23 Kiowa. 24 Kutenai.

Disse stammer fik derved en uhørt fordel i kampen med de fjærnere boende folkeslag, og især for Irokeserne betød det en uvurderlig fordel, at de meget tidligt kom i besiddelse af bøsse, som de tilhandlede sig hos Hollænderne.

Resultatet af disse forskellige faktorer blev, at der fra de lawrentiske egne udgik en række bevægelser, hvis dønninger nåede lige til Rocky Mountains og Polarhavet, og som kunde spores endnu århundredere efter.

De stammer, som levede nærmest de fem nationer, blev hurtigt mere eller mindre tilintetgjorte, idet de så at sige hverken fik tid eller lejlighed til at søge sig nye opholdssteder. Således gik det Algokin-

Indianerne i dette ords snævrere betydning såvel som Huronerne, der levede henholdsvis nord for øvre St. Lawrence og Lake Ontario⁵). Huronerne blev fuldstændig oprevne i en blodig krig 1648—50, og en del flygtninge søgte tilflugt hos nabostammen Tionontati i egnen syd for Nottawasaga Bay. Derved pådrog Tionontatierne sig forbundets vrede, og de måtte for en stor del flygte vestpå til landet sydvest for Lake Superior, men var tyve år senere vendt tilbage til denne søs østlige ende⁶). På lignende måde blev Attiwandaronk-gruppen nord for Lake Erie indviklet i Huronernes og Irokeser-forbundets krige, hvilket førte til deres fuldstændige undertvingelse i 1650—51, og det samme hændte et par år efter Erie-stammen syd for søen⁷).

I 1675 blev også Conestogaerne ved Susquehanna River undertungne⁸), hvorimod Tuscaroraerne som nævnt frivilligt lod sig optage i forbundet ligesom også rester af forskellige fremmede stammer (Tutelo, Saponi, Nanticoke o. s. v.). Hermed havde dette dog også nået grænsen for sin magt; længere sydpå dannede Cherokierne og Catawbaerne en uoverstigelig mur.

Det tryk, som således udøvedes på befolkningen i de lawrentiske egne, kom i hovedsagen fra nord (Ojibwa-Ottawa-Potawatomi-gruppen) og fra sydøst (de fem nationer); det var derfor i retningen mod nordøst og vest, at aflastningen især måtte finde sted.

Bevægelsen mod nordøst synes dog ikke at have været af stort omfang. Dog skal der hos Naskapi-Montagnais, som nu lever i det indre af Labrador Halvøen, være en overlevering om, at de er trukket nordover som følge af Irokesernes pres⁹). Dette stemmer med den almindelige antagelse, som går ud på, at de ikke har levet i deres nuværende hjemstavn i særlig lange tidsrum¹⁰). I forbindelse med disse nordgående bevægelser kan det også nævnes, at Naskapi-Montagnais har fordrevet Eskimoerne fra nordkysten af St. Lawrence Gulf, hvor disse havde bopladser endnu i det 17. århundrede¹¹). Senere har

⁵) Handb. Amer. Ind. Pt. I, s. 584 ff.

⁶) Handb. Amer. Ind. Pt. II, s. 755 f.

⁷) Ibid. Pt. II, s. 60 ff. Pt. I, s. 430 f.

⁸) Ibid. Pt. I, s. 335 f.

⁹) Lucien M. Turner: *Ethnology of the Ungava District, Hudson Bay Territory*. (11th Annual Report of the Bureau of Ethnology. Washington 1894). S. 267. — Cf. Frank G. Speck: *Culture Problems in Northeastern North America*. (Proceedings of the American Philosophical Society. Vol. LXV. Philadelphia 1926). S. 300.

¹⁰) Speck: *Cult. Probl.*, s. 310.

¹¹) Cf. min afhandling: *Skrælingerne i Vinland og Eskimoernes Sydost-Grænse*. (Geografisk Tidsskrift. Bd. XXIV. København 1918). S. 166 og dær cit. lit.

Eskimoerne også ophørt med deres sommertogter til nordspidsen af Newfoundland, og samtidig har Naskapi-Montagnais bredt sig videre til denne ø. Sydfra er medlemmer af Micmac-stammen flyttet til Newfoundland, hvis indianske befolkning nu, efter at den oprindelige Beothuk-stamme er uddød, består af en blanding af Micmac og Montagnais¹²).

Der er uden tvivl en geografisk baggrund for den kendsgerning, at Irokesernes indflydelse ikke gjorde sig så stærkt gældende mod nordøst. Deres kultur var helt og holdent baseret på agerbrug. Vi skal senere se, at de formodentlig hørte hjemme længere sydpå og efterhånden har tilpasset sig til forholdene omkring de store søer ved optagelse af visse elementer af de dær boende Algonkinfolks levevis; men kun en enkelt af forbundets stammer, Mohawk, har gjort det i større stil, og inden for den igen kun Oka-gruppen, hvis antagelse af Algonkin-stammens kultur tilmed er af ganske ny datum¹³). For Irokeserne som helhed var og blev den nordlige jægerkultur derimod noget fremmed, og en bosættelse i det boreale skovbælte kunde der for deres vedkommende aldrig blive tale om.

Anderledes stillede sagerne sig mod vest og sydvest. Desuden blev Irokesernes fremstød i denne retning understøttet af Ojibwa-Ottawa-Potawatomi-gruppens indtrængen fra nord. Dette må ganske vist ikke forstås således, at der fandt noget samarbejde sted; men bevægelsen fik derved yderligere fart.

Den omtalte algonkiske stammegruppe nævnes i 1640 fra egnene omkring Sault Ste. Marie, hvortil den i følge en rimelig overlevering var kommet fra nord¹⁴). Fra dette sted gik Ottawaerne mod øst til bredderne af Georgian Bay, vest for Canadas nuværende hovedstad. Ved her at sætte sig i besiddelse af en række vigtige bæresteder lykkedes det dem at gøre sig til herrer over forbindelsen mellem Lake Huron og Lake Ontario. Potawatomi-stammen søgte mod syd langs Lake Michigans vestlige bred og nåede egnen omkring Chicago ved år 1700; deres senere hjem omfattede landet fra Milwaukee til Lake Erie. Af Ojibwaerne forblev et par mindre grupper i egnen om Sault

¹²) Frank G. Speck: Beothuk and Micmac. (Indian Notes and Monographs. New York 1922). S. 25.

¹³) Frank G. Speck: River Desert Indians of Quebec. (Indian Notes. Vol. IV. New York 1927). S. 241.

¹⁴) Angående disse og de i det følgende omtalte Algonkin-stammer henvises een gang for alle til mit arbejde: A Geographic Study of the Early History of the Algonquian Indians. (Internationales Archiv für Ethnographie. Bd. XXIV. Leiden 1918) samt dær cit. lit. Endvidere Handb. Amer. Ind., passim, og Fritz Krause: Wanderungen nordamerikanischer Indianer. (Verhandlungen des 19. deutschen Geographentages zur Strassburg i/E 1914. Berlin 1915). S. 216 ff.

(Nopeming, Missisauga), mens hovedmassen bredte sig langs sydsiden af Lake Superior og først så sent som i 1736 nåede vest for denne. Siden optog de bægge bredder af søen og vandris-området omkring øvre Mississippi og Lake of the Woods, indtil Red River. En lille gruppe (Bungi) nåede ud på prærien¹⁵); men for hovedmængden blev skovgrænsen den naturlige skranke.

Følgen af den forenede Ojibwa-Ottawa-Potawatomi-gruppens, Irokesernes og til sidst den europæiske kolonisations tredobbelte pres i det lawrentiske område blev et almindeligt tilbagetog af disse egnens oprindelige beboere. Kun den lille Sioux-stamme Winnebago og Algonkin-stammen Menomini, hvis hjem lå uden for de store vandringsveje ved grænsen af de nuværende stater Wisconsin og Michigan, undgik at blive draget ind i hvirvelen.

Tionontatiernes fordriven til landet syd for Lake Superior og deres senere delvise tilbagevandring er allerede omtalt. Ojibwaernes fremtrængen langs denne sø forjog Dakotaerne fra skovbæltet mod vest ud på prærien; endnu er der hos de østlige Dakota-grupper (Santi og Yankton) tydelige lævn af en ældre skovkultur¹⁶), men i øvrigt optog de på det åbne land det sydfra kommende hestekompleks, og idet de således omformede deres levevis efter de nye omgivelser og desuden nu selv kom i besiddelse af ildvåben, opnåede de at sætte en stopper for Ojibwaernes videre fremtrængen. Derimod forplantede bevægelsen sig videre til egnene omkring øvre Mississippi og Red River, hvor Cheyenne og måske også denne stammes forbundsfæller Arapaho levede så sent som i slutningen af det 17. århundrede. Også de tog deres tilflugt til prærien, først til Black Hills, hvor såvel Alexander Henry som Lewis og Clark mødte dem, og derfra videre mod syd til Platte og Arkansas plateauerne ved foden af Laramie og Park Mountains. En enkelt Arapaho-gruppe (Atsina) sluttede sig dog til Blackfoot-Indianerne. Kiowa-Indianerne hører efter traditionen hjemme i Yellowstone Rivers og Missouris kildeområde, hvorfra de er drevet sydpå langs bjærgene til Black Hills, men kun for påny at blive forjaget af Dakotaerne. Lewis og Clark omtaler dem i 1805 fra North Platte River; men ved Cheyenne- og Arapaho-stammernes yderligere fremtrængen maatte Kiowaerne gå endnu længere mod syd til egnene omkring øvre Arkansas og Canadian Rivers¹⁷).

I modsætning til den temmelig ensrettede bevægelse vest for Lake

¹⁵) Cf. Alanson Skinner: *The Cultural Position of the Plains Ojibway*. (The American Anthropologist, N. s. Vol. XVI. Lancaster 1914).

¹⁶) Cf. Alanson Skinner: *A Sketch of Eastern Dakota Ethnology*. (The American Anthropologist, N. s. Vol. XXI. Lancaster 1919).

¹⁷) *Handb. Amer. Ind.* Pt. I, s. 699 f.

Superior finder vi syd for denne en vifteformig spredning af stammerne, dels mod sydvest over Mississippi, dels mod sydøst, sønden om Lake Michigan.

I det 17. århundrede synes den store Sauk-stamme — formodentlig sammen med dens nære forbundsfælle Fox og måske også Mascoutens-stammen — at være fordrevet fra Michigan Halvøen af Ottawaerne og Attiwandaronk-forbundet; de vandrede over Mackinac Strædet til Wisconsin, hvor Sauk og Fox levede til langt ind i det 18. århundrede, men trak sig derefter under fornyede kampe med andre Indianere tilbage til Iowa vest for Mississippi. Kickapoo-stammen, som i det 17. århundrede levede ved bærestedet mellem Fox og Wisconsin Rivers, trak sydover til Illinois og vestpå til Missouri og Kansas. I midten af det 17. århundrede ejedes landet omkring Green Bay i Wisconsin af Miami-stammen; men den bredte sig derfra syd om Lake Michigan, fra hvis sydspids den omtales 1671, og videre mod øst til egnen om det nuværende Detroit, hvorfra den så gik videre langs Ohio til munden af Wabash River.

I det nordlige nåleskovsbælte, hvortil ekkoet fra Irokesernes krigstog kun svagt nåede hen, og hvor der ikke skete nogen fransk bosættelse i samme omfang som ved St. Lawrence, var det især skydevåbnenes indførelse, der greb ind i stammernes fordeling. Her lever syd for Hudson Bay indtil Lake Winnipeg, Lake Winnipegosis og Lake Manitoba i vest den vidtspredte Cree-stamme med underafdelinger (Monsoni, Maskegon). Fra gammel tid danner Churchill River dens nordgrænse. Bøsserne, som indførtes blandt dem omkring året 1718, gav imidlertid en overgang disse Indianere en uhyre overvægt over de vestligere, hovedsagelig athapaskiske stammer. På deres krigstog trængte Cree frem mod vest lige til Rocky Mountains og mod nord til Lake Athabasca. Helt til Great Bear Lake nævnes deres navn med rædsel, men det er dog usandsynligt, at de selv nogensinde er nået så langt; sandsynligvis er traditionen om kampene med dem blevet ført med fra syd. I Chipewyan-Indianernes overleveringer optræder Cree som arvefjenden på ganske samme måde som de athapaskiske stammer selv i Eskimoernes sagn.

En del Cree-Indianere rykkede ud på prærien og omformede deres levevis i overensstemmelse hermed, således at de nu kulturelt indtager en mellemstilling mellem de nordlige Skov- og Præri-Indianere. I nøje forbindelse med dem foregik Sioux-stammen Assiniboins vandring, som førte denne fra egnen nordvest for Lake Superior, hvor den levede ved midten af det 17. århundrede, norden om Lake Winnipeg og derfra atter mod syd ud på prærien¹⁸⁾.

¹⁸⁾ Handb. Ind. Pt. I, s. 102 ff.

Det er muligt, at Cree-Indianernes fremstød også har medvirket til Blackfoot-gruppens udvandring til plateauerne omkring Saskatchewan og Missouri. Grinnell mener ganske vist, at denne gruppe, der består af stammerne Siksika, Kainah og Piegan, oprindeligt hørte hjemme ved Lesser Slave Lake, og baserer sin opfattelse på traditionen om en vandring fra nord; men, som også Wissler har fremhævet, der er flere omstændigheder, som taler derimod¹⁹⁾, og i slutningen af det 18. århundrede fandt Mackenzie de omtalte Indianere i det sydlige Saskatchewan i færd med at brede sig mod nordvest. Måske har Blackfoot da levet vest for Cree ved overgangen til prærien. Meget interessant i denne forbindelse er en gammel beretning om en afdeling af Pieganstammen, som udelukkende holdt til i skovene og væsentlig levede af bæverfangst²⁰⁾. I sproglig henseende er Blackfoot-gruppen imidlertid ligesom de andre præristammer ret afvigende fra andre Algonkinfolk²¹⁾, hvilket kunde tyde på længere tids adskillelse fra dem. På den anden side kan også andre forhold gøre sig gældende i denne forbindelse, og noget sikkert kan der foreløbigt ikke siges om deres ældste historie.

Under alle omstændigheder har Blackfoot-gruppens fremtrængen haft indflydelse på Kutenai-stammens bosættelse i Rocky Mountains. Tidligere levede de øst for bjærgene, formodentlig i Montana, og selv efter at de var drevet op i disse, foretog de jagttog efter bisoner på plateauerne. Deres senere hjem omfattede strækningerne mellem Columbia Rivers kilder og Lake Pend d'Oreille²²⁾.

Ikke mindst for de athapaskiske stammers vandring har Cree-Indianerne været bestemmende. Fra egnene omkring Lake Athabasca og Peace River er der i Begyndelsen af det 18. århundrede udgået en vifteformig spredning af stammer mod syd, nordøst og nord som følge af disse Indianeres pres.

Den eneste, athapaskiske stamme øst for Rocky Mountains, som ikke i væsentlig grad synes at have forandret sit opholdssted i dette tidsrum, er Beaver, omend den i følge Mackenzie er drevet fra nedre til mellemste Peace River. Derimod er Sarsierne, som oprindeligt skal

¹⁹⁾ Clark Wissler: *Material Culture of the Blackfoot Indians*. (Anthropological Papers of the American Museum of Natural History. Vol. V. New York 1910). S. 7 ff.

²⁰⁾ *New Light on the Early History of the Greater Northwest*. The Manuscript Journals of Alex. Henry and David Thompson, ed. E. Coues. New York 1897, Vol. II, s. 723.

²¹⁾ Truman Michelson: *Preliminary Report on the Linguistic Classification of Algonquian Tribes*. (28th Annual Report of the Bureau of American Ethnology. Washington 1912). S. 229.

²²⁾ *Handb. Amer. Ind. Pt. I*, s. 740 ff.

have udgjort en del af Beaver-stammen, vandret mod syd og har sluttet sig til Blackfoot²³). Efter deres kultur må de nu henregnes til præriområdet.

I begyndelsen af det 18. århundrede blev Slavey-Indianerne fordrevet af Cree fra deres hjem ved Lake Athabasca imod nord til Great Slave Lake, og de lever nu mellem denne sø og bjærgene²⁴). Samtidigt synes også Hare-Indianerne, der levede ved Peace River, at være vandret mod nord, således at allerede Franklin omtaler dem fra egnene på nordsiden af Great Bear Lakes udløb. De færdes nu i egnene fra Mackenzie til Anderson River²⁵).

Fra Peace River stammer også Chipewyan-Indianerne, som efter Slavey-stammens udvandring satte sig i besiddelse af dennes jagtmarker ved Lake Athabasca. Mens een gruppe slog sig ned omkring Lake La Crosse og øvre Churchill River, trak en anden gruppe, der senere blev kendt under navnet Etthen-eldeli (Caribou Eaters) ud mod Hudson Bay, idet den følte sig tiltrukket af det nyligt oprettede Fort Prince of Wales, i læ af hvis mure den kunde handle uden at frygte angreb af Cree. Foreløbigt kunde den dog ikke tage land umiddelbart ved Churchill River, som fra gammel tid hørte til Cree-stammens område, og under disse omstændigheder måtte Etthen-eldeli holde sig til selve skovgrænsen og de sydlige Barren Grounds. Først da trykket fra Cree ophørte i syd, er Chipewyans igen trukket noget sydover²⁶).

Skønt Dogrib-stammen ikke i almindelighed regnes til Chipewyan-Indianerne, selv om den er nær beslægtet med disse, synes dens første vandring at være foregået delvis sammen med Chipewyans. I det mindste nævnes Dogrib ved midten af det 18. århundrede fra samme egne som disse; således omtaler Dobbs dem fra Seal River, og endnu så sent som 1761 opholdt de sig i nærheden af Hudson Bay. Derefter er de gået mod nordvest, således at de nu hører til mellem Great Bear og Great Slave Lake²⁷).

Yellowknife, som står Chipewyan-Indianerne overmåde nær, blev længere end deres stammefrænder ved Peace River, hvor de jagede i hvert fald til slutningen af det 18. århundrede; men lidt over en menneskealder senere var de nået til Great Slave Lake, hvis nordlige og østlige bredder nu må anses for deres hjem²⁸).

²²) Ibid. Pt. II, s. 467. Cf. for disse og de flg. stammer også Krause: *Wander. nordamer. Ind.*, s. 215 f.

²⁴) Ibid. Pt. I, s. 439 f.

²⁵) Ibid. Pt. I, s. 667.

²⁶) Ibid. Pt. I, s. 275 f. — Cf. også mit arbejde: *The Caribou Eskimos. (Report of the Fifth Thule Expedition. Vol. V. Copenhagen 1929). Pt. II, s. 15.*

²⁷) *Handb. Amer. Ind. Pt. II. s. 744.*

²⁸) Ibid. Pt. II, s. 698 f.

Endogså til Eskimoerne ved Hudson Bay forplantedes den bevægelse, som i sidste instans kan føres tilbage til skydevåbnenes indførelse ved St. Lawrence. På Hudson Bays vestkyst så langt mod syd som til munden af Churchill River færdedes i det 18. århundrede Eskimoer, hvis levevis var nøje knyttet til havet, og hvis kultur må betragtes som en udløber af den gamle „Thule-kultur“, der engang herskede i hele det central-eskimoiske område. Denne kultur gik ved Chipewyan-Indianernes fremstød over Barren Grounds til grunde, og da Indianerne atter trak sig tilbage mod syd, var det eskimoiske indlandsstammer, som derefter tog kysten i besiddelse. Enkelte elementer af den gamle kystkultur blev bevaret, men i det store og hele var det indlandskulturen, der sejrede²⁹).

Uafhængig af den omfattende række af folkeforskydninger og vandring, som jeg her har søgt at følge, er den lille folkevandring, som kort efter midten af det 19. århundrede førte nogle Eskimo-familjer fra Ponds Inlet i det nordlige Baffin Land til Thule Distriktet i Grønland. Knud Rasmussen traf endnu i 1903 de sidste overlevende fra denne indvandring og nedskrev fortællingen om deres færd, der må betragtes som typisk for eskimoisk vandringsmetode³⁰). Steensby har senere kunnet tidsfæste den med stor sikkerhed til omkring 1864³¹).

II.

Omrids af kulturudviklingen.

De vandring i postcolumbisk tid, som er beskrevet i det foregående, har en dobbelt betydning: de viser den udbredelse, som visse amerikanske folkegrupper virkelig har haft til forskellige tider; men dernæst giver de også bidrag til forståelsen af selve folkevandringernes karakter, hvilket selvfølgelig er til uvurderlig nytte, hvis vi vender os mod de problemer, som er knyttet til vandring i forhistorisk tid.

Haddon siger, at „*it is probable that a migration induced by an attraction is rare as compared with that produced by an expulsion*“³²). Under almindelige forhold er dette formodentlig rigtigt; men ander-

²⁹) Birket-Smith: Car. Esk. Pt. II, s. 13 ff.

³⁰) Knud Rasmussen: Nye Mennesker. København 1905. S. 21 ff.

³¹) H. P. Steensby: Contributions to the Ethnology and Anthropogeography of the Polar Eskimos. (Meddelelser om Grønland Bd. XXXIV. København 1910). S. 261 ff.

³²) A. C. Haddon: The Wanderings of Peoples. Cambridge 1911. S. 2. — Om folkevandringernes veje se Ratzel: Anthropogeogr. Bd. I, s. 111 ff., og om deres årsager Ragnar Numelin: Orsakerna till folkvandringarna på lägre kulturstadier, Helsingfors 1918, samt Ferdinand v. Richthofen: Vorlesungen über allgemeine Siedlungs- und Verkehrsgeographie. Berlin 1908, s. 70 ff. Cf. P. Vidal de La Blache: Principes de géographie humaine. Paris 1922. S. 41 ff.

ledes stiller det sig, når af en eller anden grund omgivelserne pludselig fremtræder i et nyt lys. Arabernes voldsomme fremtrængning mod øst til Indien og Turkestan og mod vest til Spanien er et velkendt eksempel på, hvilken ekspansion en nyvågned religiøs ildhu kan føre til, og de historiske vandring i Nord-Amerika har viist betydningen af nyerhvervelser inden for den materielle kultur, der medfører en omvæltning i en stammes levevis eller en forskydning af dens magtforhold sammenlignet med nabostammerne.

Det er ingenlunde uden grund, at Brøgger har påpeget den betydning, som kendskabet til udsættning af jern af indenlandsk myremalm har haft for bosættelsen i det indre Norge³³). Paa lignende måde som jærnet i Norge har bøssen og hesten virket i Nord-Amerika som helhed³⁴); hvis det derfor er muligt at finde præcolumbiske kulturelementer, som kan antages at have spillet en tilsvarende rolle, vil vi uden tvivl være nået et godt skridt fremad mod klarlæggelsen af de forhistoriske vandring.

Over størstedelen af det forhistoriske Evropa behøver man kun at regne med en enkelt kulturkilde, de østlige Middelhavslande, hvorfra strømmene har udgydt sig mod vest og nord; men i det allernordligste har vi dog over Lapper og forskellige uraliske folkeslag knyttet forbindelsen med Nord-Asien. I Nord-Amerika er forholdene noget lignende, kun er forskellen mellem de to kulturvejes betydning noget mindre skarpt udtalt end i Evropa. I syd fandtes her Mayaernes store kulturcentrum i Yucatán og Guatemala, og mod nordvest er der over Bering Strædet let forbindelse med Asien, hvorfra andre kulturbølger er skyllet ind over den nye verdens jord³⁵).

Det er vistnok hævet over al tvivl, at elementer som agerbrug og pottemagerkunst har bredt sig lige til egnene om de store søer fra Mellem-Amerika, hvor bægge dele går tilbage til det arkaiske trin, længe før vor tidsregnings begyndelse³⁶). Et første forsøg på syste-

³³) A. W. Brøgger: Det norske folk i oldtiden. (Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Serie A, bd. VI a. Oslo 1925). S. 156 ff.

³⁴) Fritz Krause: Zur Besiedelungsgeschichte der nordamerikanischen Prärie. (Korrespondenzblatt der Deutschen Gesellschaft für Anthropologie. Bd. XLVI. Braunschweig 1913). -- Clark Wissler: The Influence of the Horse in the Development of Plains Culture. (The American Anthropologist. N. s. Vol. XVI. Lancaster 1914). Wissler's opfattelse er dog i det hele noget mere konservativ end Krause's og min.

³⁵) Franz Boas: Die Resultate der Jesup-Expedition. (Verhandlungen des 16. internationalen Amerikanisten-Kongresses. Wien & Leipzig 1910. Bd. I, s. 10.

³⁶) Herbert J. Spinden: Ancient Civilizations of Mexico and Central America. (American Museum of Natural History. Handbook series no. 3. 2. ed. New York 1922). S. 47 ff.

matisk at aflede den nord-amerikanske keramik af den mellem-amerikanske er for nylig udført af Max Uhle³⁷).

Mellem det nordlige Eurasien og Nord-Amerika er kulturforbindelsen så nøje, at disse egne må opfattes som udgørende et enkelt, circumpolart kulturrige, hvor en ensartet natur danner baggrunden for en fælles udvikling. Overalt i det arktiske og boreale område er vinteren en prøvesten for det menneskelige snille; for bosættelsen i disse egne er det væsentlige problem derfor, hvorledes vinteren skal overvindes. Hvilke de elementer er, der her kommer i betragtning, er påpeget for Eskimoernes og de nordlige Indianeres vedkommende henholdsvis af Steensby³⁸) og Hatt³⁹). Grundpillen i Eskimo-kulturen er sælfangsten fra isen, nærmere betegnet fangsten ved åndehullerne, som igen betinger spækklampen og derigennem sætter Eskimoerne i stand til at brede sig uafhængigt af skoven til de fjerneste afkroge af det arktiske ørige. På lignende måde er de nordlige Indianere afhængige af sneskoen; denne er en forudsætning for vinterens vigtigste erhverv, som består i at jage ren og elg ved at løbe dyrene trætte i skovens bløde sne.

Sneskoen er et asiatisk kulturelement, som rimeligvis hidrører fra egnene syd for Baikal Søen, nær Mongoliets nordgrænse, hvorfra den har bredt sig sammen med mokkasinen (i dette ords tekniske betydning) og visse andre dragttyper⁴⁰). Til samme kulturkompleks hører formodentlig det kegleformige telt, den sammensatte barkkano, så vel som den udstrakte anvendelse af bark til teltduge, kar o. l. i det hele taget, toboggan-slæden, bærevuggen, røgning af skind, skindskraber med dobbeltgreb (?), bjørneceremoniellet, afgrænsede familje-jagt-områder (?) m. m.⁴¹).

³⁷) Max Uhle: Der mittelamerikanische Ursprung der Moundbuilder- und Pueblocivilisationen. (Congrès internationale des américanistes. CR. de la xxi. session, 2e partie. Göteborg 1925). S. 678 ff.

³⁸) H. P. Steensby: Om Eskimokulturens Oprindelse. København 1905. S. 199. — Ejusdem: An Anthropogeographical Study of the Origin of Eskimo Culture. (Meddelelser om Grønland. Bd. LIII. København 1917). S. 152 ff.

³⁹) Gudmund Hatt: Arktiske Skinddragter i Eurasien og Amerika. København 1914. S. 227. — Ejusdem: Moccasins and their Relation to Arctic Footwear. (Memoirs of the American Anthropological Association. Vol. III. Lancaster 1916). S. 247 ff. — Ejusdem: Kyst- og Indlandskultur i det arktiske. (Geografisk Tidsskrift. Bd. XXIII, København 1916). S. 284 ff.

⁴⁰) Hatt: Arkt. Skinddr., s. 223 ff.

⁴¹) Hatt: Opp. cit. — A Irving Hallowell: Bear Ceremonialism in the Northern Hemisphere. (The American Anthropologist. N. s. Vol. XXVIII. Menasha 1926). S. 157 ff. — Birket-Smith: Car. Esk., Pt. II, s. 214 f. — Cf. D. S. Davidson: Family Hunting Territories in Northwestern North America. (Indian

Nu må der selvfølgelig engang have været en tid, da sneskoen ikke var kendt i det boreale område. Den eneste udvej for befolkningen om vinteren har da været at leve ved floder og søer, fra hvis is der kunde drives fiskeri. Hatt har derfor opstillet som de to hovedtrin inden for den circumpolare kulturudvikling et stadium *før* sneskoens opfindelse, da man om vinteren drev isfiskeri, og et stadium *efter* denne, da befolkningen blev sat i stand til at drage nytte af strækningerne mellem floder og søer. Der kan derfor tales om en ældre isfangst- og en yngre sneskokultur i dette område⁴²).

Sneskoen hører ganske sikkert ikke til Eskimoernes oprindelige kultur. I Grønland er den ukendt, og de snesko, som forekommer hos Eskimoerne på fastlandet, viser sig altid ved deres form at være stedlige lån fra vedkommende gruppes indianske naboer. Hatt betoner da også, at Eskimo-kulturen i det væsentlige står på isfangstkulturens trin⁴³). På den anden side betegner sælfangst ved åndehullerne en speciel tilpasning til havet, som næppe heller kan være oprindelig, og allerede Steensby har anset Eskimoernes isfangst for en videre udvikling af et ureskimoisk fiskeri fra indsøernes is⁴⁴). Kun eet eneste sted i Nord-Amerika lever der en gruppe, som bortset fra nogle senere indtrængte elementer kan siges at stå på dette i øvrigt hypotetiske, ureskimoiske trin. Dette er på Barren Grounds vest for Hudson Bay hos de såkaldte Rensdyr-Eskimoer, som første gang blev nærmere undersøgt paa Femte Thule Ekspedition⁴⁵). Som typiske bestanddele af isfangstkulturen kan nævnes den kuppelformige hytte, skindbåden (den fælles stamform for kajak, umiak, Præri-Indianernes *bull-boat* o. a.), medeslæden, ponchoen, sålestøvlen, knive i lighed med den eskimoiske ulo, vegstenskar m. m.⁴⁶).

Notes and Monographs. No. 46. New York 1928) og Frank G. Speck: Land Ownership among Hunting Peoples in Primitive America and the World's Marginal Areas. (Atti del xxii congresso internazionale degli americanisti. Vol. II. Roma 1928).

⁴²) Hatt betegner disse kulturlag henholdsvis som kyst- og indlandskultur, hvilke navne jeg imidlertid har tilladt mig at erstatte med de her anvendte, da disse formentlig er mindre udsatte for misforståelse. I hovedsagen synes de også at svare til, hvad Krause — uden nærmere definition — kalder henh. central- og Dene-kultur. Cf. Fritz Krause: Über die Entstehung der nordamerikanischen Kulturprovinzen. (Tagungsberichte der Deutschen Anthropologischen Gesellschaft. 45.—47. Tagung. Augsburg 1926). S. 79.

⁴³) Hatt: Kyst- og Indlandskult., s. 284 ff. — Ejusdem: Mocc., s. 248 f.

⁴⁴) Steensby: Eskimokult. Opr., s. 177, 199. — Ejusdem: Orig. Esk. Cult., s. 205 ff.

⁴⁵) Birket-Smith: Car. Esk. — Knud Rasmussen: Observations on the Intellectual Culture of the Caribou Eskimos. (Report of the Fifth Thule Expedition. Vol. VII. København 1930).

⁴⁶) Birket-Smith: Car. Esk., pt. II, s. 208 ff. cf. 215 f.

I sine allergroveste træk skulde da kulturens lagfølge i det circumpolare område være således: (1) nederst ligger et fælles grundlag baseret på isfiskeri om vinteren; det er endnu i hovedsagen, omend selvfølgelig med nogle ændringer, bevaret hos Rensdyr-Eskimoerne, men er ellers gaaet til grunde; (2) deraf har kulturen udviklet sig videre (a) ved tilpasning til Polarhavets is (åndehulsfangst) og (b) ved tilpasning til skovens sne (sneskojagt). Rensdyrnomadismen i det nordlige Eurasien må opfattes som en videre udvikling af sneskokulturen⁴⁷).

Spørger vi nu om isfangst- og sneskokulturens udbredelse i Nord-Amerika, finder vi den sidste fuldt udviklet overalt i det boreale område i det indre Alaska og Canada. På de nordlige plateauer i British Columbia såvel som i egnen om de lawrentiske søer er vi derimod nået til udbredelsens yderkanter; vel forekommer her sneskokulturens hovedbestanddele, men sammen med dem optræder talrige vidnesbyrd om, at der ikke er langt ned til isfangstlaget. Mer eller mindre spredt møder vi elementer af dette som kuppelhytte, skindbåde, poncho, sandaler o. s. v.⁴⁸). I Britisk Columbia er kulturen imidlertid også stærkt påvirket af den ejendommelige udvikling på nordvestkysten, og ved de store søer gør den sydlige indflydelse sig allerede temmelig stærkt gældende.

Hos Algonkin-folkene syd for de store søer har agerbruget medført en fuldstændig omlægning af de økonomiske principper; men bortelimineres dette, finder vi dær et gammelt jægergrundlag, som åbenbart svarer til isfangstkulturen⁴⁹). Uden for Algonkin-området kan der i sydøst vel påvises elementer, som stemmer med isfangstkulturens, men de optræder her ikke under sådanne forhold, at man tør antage dem for at have udgjort noget samlet kompleks. Det samme gælder den kultur, som inden for det område, der senere tilfaldt Algonkin-folkene, synes at ligge forud for deres indvandring. Jeg kommer senere tilbage hertil og vil her kun understrege, at isfangstkulturen syd for de store søer formodentlig må opfattes som et med Algonkin-stammerne indtrængt kompleks.

Anderledes stiller sagerne sig mod vest. Vi har ved Californiens kyst en række skaldynger, hvis alder uden overdrivelse er blevet anslået til 3000 år, men som ikke des mindre ved deres indhold af old-

⁴⁷) Gudmund Hatt: Rensdyrnomadismens Elementer. (Geografisk Tidsskrift, Bd. XXIV. København 1918). — Ejusdem: Notes on Reindeer Nomadism. (Memoirs of the American Anthropological Association, Vol. VI. Lancaster 1919. — Cf. U. T. Sirelius: Über die Art und Zeit der Zähmung des Renntieres. (Journal de la société finno-ougrienne, T. XXXIII. Helsingfors 1916).

⁴⁸) Birket-Smith: Car. Esk., pt. II, s. 208 ff.

⁴⁹) Birket-Smith: Hist. Alg. Ind., s. 213 ff.

sager viser en forbavsende overensstemmelse med den historisk kendte kultur i disse egne, et ret enestående eksempel på kontinuitet i kultur⁵⁰). Det samme primitive grundlag, på hvilket den californiske kultur hviler, træffes åbenbart igen i Great Basin⁵¹), og det er langt fra usandsynligt, at Fritz Krause har ret, når han opfatter Pueblo-kulturen som rundet af samme rod⁵²). Først i tidens løb er den udifferentierede fælleskultur slået ind på forskellige veje; Pueblo-kulturen har selvfølgelig fjærnet sig mest fra sit udgangspunkt som følge af en stærk, mexicansk indflydelse, men også det sydlige Californien slutter sig nærmest til agerbrugsområdet i sydvest⁵³); det nordlige Californien er på den anden side vokset kulturelt sammen med nordvestkysten, hvis yderste udløber det nu danner⁵⁴). Det mest særprægede træk i californisk kultur, som navnlig giver de centrale dele af staten sin karakter, er imidlertid en ren geografisk tilpasning til omgivelserne, idet indsamling af ager og andre vilde frugter er blevet den herskende faktor i erhvervslivet⁵⁵).

For os er hovedsagen imidlertid, hvorledes den primitive grundkultur skal opfattes. Selvfølgelig er isfangst her udelukket af rent geografiske grunde; men det hindrer ikke, at kulturen indeholder så mange af dette kompleks' andre elementer, at prægnet i det væsentlige bliver det samme. Fritz Krause har udtalt sig i samme retning⁵⁶). Det er næppe usandsynligt, at man skal tænke sig en ældgammel, primitiv jæger- og fiskerkultur som fælles grundlag for den senere udvikling overalt i det nordlige og vestlige Nord-Amerika. Om dens alder kan naturligvis intet udtales med sikkerhed; men en del tyder på, at den står i forbindelse med den sent palæolitiske eller epipalæolitiske kultur i Europa⁵⁷).

⁵⁰) N. C. Nelson: Shellmounds of the San Francisco Bay Region. (University of California Publications in American Archaeology and Ethnology. Vol. VII, no. 4. Berkeley 1909). S. 345 f. — A. L. Kroeber: The History of Native Culture in California. (University of California Publications in American Archaeology and Ethnology, Vol. XX. Berkeley 1923). S. 140 f.

⁵¹) Robert H. Lowie: The Cultural Connection of Californian and Plateau Shoshonean Tribes. (University of California Publications in American Archaeology and Ethnology. Vol. XX. Berkeley 1923). S. 156. — Cf. Krause: Entst. nordam. Kulturprov., s. 79.

⁵²) Fritz Krause: Die Kultur der kalifornischen Indianer in ihrer Bedeutung für die Ethnologie und die nordamerikanische Völkerkunde. (Institut für Völkerkunde. 1. Reihe, Bd. IV. Leipzig 1921). S. 63 f.

⁵³) A. L. Kroeber: Handbook of the Indians of California. (Bureau of American Ethnology. Bulletin 78. Washington 1925). S. 913 ff.

⁵⁴) Ibid., s. 910 f.

⁵⁵) Krause: Kult. kalif. Ind., s. 42 ff., 55 ff.

⁵⁶) Ibid., s. 64 f. — Cf. Birket-Smith: Car. Esk., pt. II, s. 209.

⁵⁷) Birket-Smith: Car. Esk., pt. II, s. 216 ff.

En mærkelig særstilling i Amerika indtager dog nordvestkysten. Fra naturens hånd er denne rigere udstyret end noget andet område i det nordlige Amerika. Den stærke kystudvikling, det milde klima, skoven med let adgang til værdifulde træsorter og først og fremmest den umådelige mængde af laks gør denne kyst forudbestemt til at spille en hovedrolle i kulturudviklingen. Det vilde ikke være påfaldende, hvis fremtidige undersøgelser endte med at fastslå det nord-pacifiske område som et af de ældste kulturcentre i Nord-Amerika.

Således som kulturen nu fremtræder på nordvestkysten, afviger den i adskilligt fra forholdene i resten af verdensdelen. En række kulturelementer minder stærkt om oceaniske, især polynesiske: fremstilling af barktøj med firkantede benbankere, sammensatte fiskekroge, sværdformede sten- og benkøller, stenstødere af særlig form, og den skarpe standsdeling med adel og slaver og andet af mere tvivlsom art⁵⁸). En direkte forbindelse med Polynesien er måske ikke helt udelukket på grund af afstanden, thi der synes at være pålidelige efterretninger om togter fra New Zealand så langt mod syd, at de søfarende mødte både isfjælde og søelefanter, og så kan vel lignende farter også være foretaget fra andre øer i modsat retning. Dog tør man ikke være blind for, at moderne oceandampere bruger en uge om vejen mellem Hawaii og Vancouver, de nærmeste steder, som kan komme i betragtning. Heller ikke er de pågældende kulturelementers sammenhæng med de tilsvarende polynesiske former hævet over enhver tvivl.

For en meget betydelig del synes nordvestkystens særpræg begrundet ved en selvstændig udvikling. Et særlig karakteristisk træk som den plutokratiske samfundsordning, hvis „uamerikanske“ ånd ofte er blevet fremhævet, kan således formodentlig forklares ud fra kystegnernes handelsmæssige overlegenhed over for indlandsstammerne. En interessant parallel hertil, blot i mindre målestok, har Swanton fornyligt påpeget i kyst- og indlandsstammernes indbyrdes forhold i Virginia og North Carolina⁵⁹). Geografisk begrundet i det mindste indirekte med erhvervets årstidsmæssige skiften som mellemled, er også den udprægede forskel i samfundslivet mellem klanordningen, der træder stærkt frem under sommerens omflytninger, og på den anden side de hemmelige selskaber med deres maskedanse, som tilhører vinteren og den mere bofaste tilværelse i landsbyerne.

⁵⁸) Walter Krickeberg i *Illustr. Völkerk.*, herausgeg. v. Buschan. Bd. 1, s. 77. — Cf. A. L. Kroeber: *American Culture and the Northwest Coast*. (*The American Anthropologist*. N. s. Vol. XXV. Menasha 1923). S. 18.

⁵⁹) John R. Swanton: *Aboriginal Culture of the Southeast*. (42th Annual Report of the Bureau of American Ethnology. Washington 1928). S. 725.

I øvrigt tegner nordvestkystens kulturhistorie sig langt fra klart. Kroeber opfatter den således, „*that essentially Northwest Coast culture shares with American culture only basic universal elements presumably derived from Asia; that it lacks regularly the generic American elements that were developed on American soil and became diffused; and that what is specific in it is either a direct outgrowth on the spot from the relatively undifferentiated primitive American culture or the result of Old World influences*“⁶⁰). Endvidere mener Kroeber, at en kultur, svarende til den, hvoraf kystkulturen har udviklet sig, forekommer på plateauet i Britisk Columbia, der således skulde forholde sig til nordvestkysten på samme måde som Great Basin til Californien ⁶¹). Som støtte herfor anføres den af Harlan I. Smith fundne lighed mellem kulturen i skaldyngerne ved kysten og plateau-kulturen⁶²). Det er også sandsynligt, at både Salish- og Tsimshian-stammerne i ret sen tid er udvandret til kysten fra det indre højland⁶³), og hvis Sapir har ret i at betragte Athapaskere, Tlingiter og Haidaer som sprogligt beslægtede⁶⁴), kunde dette tyde på en tidligere bevægelse i samme retning. På den anden side vilde man *à priori* være tilbøjelig til at anse den fiskerige kyst for et tidligere bebyggelsescentrum end de barske højsletter.

Under alle omstændigheder kan Kroeber dog næppe have ret i *både* at betragte nordvestkulturen som så at sige uafhængig af al anden amerikansk kultur *og* som afledet af den nordlige plateau-kultur; thi den sidste må betegnes som en blanding af isfangst- og sne-skokultur (med senere kystindflydelse), altså stående i samme linje som adskillige andre, nordlige kulturformer. Der er i virkeligheden også bestanddele af sne-skokulturen til stede på nordvestkysten, bl. a. sne-skoen selv, det kegleformige telt, bærevuggen, familie-jagtområder m. m.⁶⁵). Trods dette er det dog meget tvivlsomt, om den lagdeling, der kan gennemføres i indlandet, uden videre kan overføres til kysten, hvor naturen er så forskellig fra indlandets, og spørgsmålet om nordvestkulturens udvikling står endnu åbent.

Nordvestkysten har udøvet en betydelig indflydelse på kulturen i de tilgrænsende egne. Dens virkninger spores ikke blot i indlandet;

⁶⁰) Kroeber: Am. Cult. and NW. Coast, s. 7 f.

⁶¹) Ibid., s. 16.

⁶²) Harlan I. Smith: Shell-Heaps of the Lower Fraser River, British Columbia. (The Jesup North Pacific Expedition. Memoirs of the American Museum of Natural History. Vol. IV, no. 4. New York & Leiden 1903). S. 190 f.

⁶³) Boas: Result. Jesup Exp., s. 15 f.

⁶⁴) Edward Sapir: The Na-dene Languages, a Preliminary Report. (The American Anthropologist. N. s. Vol. XVII. Lancaster 1915).

⁶⁵) Angående de sidste se Davidson: Hunt. Territ.

men dens udløbere strækker sig gennem Washington og Oregon lige til det nordlige Californien⁶⁶). En mærkelig afart af den synes forslået endnu længere mod syd til Santa Barbara Øerne, således som Friederici først har påvist det⁶⁷).

Også mod nord og derfra videre over Bering Strædet gør nordvestkystens indflydelse sig gældende. Den kan følges mere eller mindre over hele det vest-eskimoiske område⁶⁸), og den østlige Eskimostamme på Alaskas sydkyst, Ugalagmiut, er nu sprogligt og kulturelt gået helt op i Tlingiterne⁶⁹). En ejendommelig stilling indtager Aleuterne og Eskimoerne syd for Yukon-Kuskowim. Racemæssigt adskiller de sig tydeligt fra de øvrige Eskimoer; de taler dialekter, som afviger stærkt fra det almindelige, eskimoiske sprog, og deres kultur indeholder mange særlige bestanddele. Dette må formodentlig tydes således, at vi her står over for et ældre, sproglige og kulturelt delvis eskimoiseret folkelag⁷⁰); men dettes forhold både til Eskimoerne som helhed og til Indianerne kan kun opklares ved en omhyggelig, arkæologisk undersøgelse. Det samme gælder forholdet til den såkaldte Bering's Hav-kultur, som man i de sidste år har fået øjet op for⁷¹). Det kan tilføjes, at når Macleod opfatter den nordligste Tlingit-stamme, Yakutat, som oprindelig eskimoisk, da må disse „Eskimoer“ rimeligvis også betragtes som bestanddel af den her omtalte, hypotetiske, før-eskimoiske befolkning⁷²).

Et af Jesup-Ekspeditionens vigtigste resultater er påvisningen af slægtskabet mellem kystfolkene på begge sider af det nordlige Stillehav. Både racemæssigt og sprogligt skal grænsen mellem Amerika og Sibirien ikke trækkes ved Bering Strædet, men som en linje fra Ishavet et stykke op ad Indigirka, derfra mod øst til Kolyma og atter mod syd til Gishiga Bugten; ved munden af Amur og på det nord-

⁶⁶) Kroeber: Handb. Ind. Cal., s. 910 f.

⁶⁷) Georg Friederici: Die Schiffahrt der Indianer. Stuttgart 1907. S. 65 ff.

⁶⁸) Franz Boas: The Indians of British Columbia. (Proceedings and Transactions of the Royal Society of Canada. Vol. VI. Montreal 1889). S. 51. — Birket-Smith: Car. Esk., pt. II 29.

⁶⁹) Ivan Petroff: Report on the Population, Industries, and Resources of Alaska. (Tenth Census of the United States. Vol. VIII. Washington 1884). S. 146.

⁷⁰) Birket-Smith: Car. Esk., pt. II, s. 226 ff.

⁷¹) D. Jenness: Archaeological Investigations in Bering Strait, 1926. (National Museum of Canada. Annual Report 1926. Ottawa 1928). — Therkel Mathiassen: Some Specimens from the Bering Sea Culture. (Indian Notes. Vol. VI. New York 1929).

⁷²) William Christie Macleod: Certain Mortuary Aspects of Northwest Coast Culture. (The American Anthropologist, N. s. Vol. XXVII, Menasha 1925). S. 148.

lige Sakhalin lever adskilt fra de øvrige „amerikanoide“ folkeslag Giljakerne, som imidlertid har traditioner om en nordligere hjemstavn⁷³).

Boas mener, at denne overgriben af amerikanske forhold på asiatiske jordbund skal forklares således, at Amerika er blevet befolket fra den gamle verden i interglacial tid, og efter at de to verdensdele dernæst under istiden havde været fuldstændig adskilte, fandt der i postglacial tid en delvis tilbagevandring sted⁷⁴).

Svarende til den somatiske og sproglige overensstemmelse mellem Sibiriens amerikanoide befolkning og stammerne på Amerikas nordvestkyst, er der en kulturel lighed, som bl. a. lægger sig for dagen i mytologien, og at Amerika her hovedsageligt har været den ydende og Nordost-Asien den modtagende part, må betragtes som givet; men denne kultursammenhæng er senere delvis sprængt ved Eskimoernes fremtrængen fra nord⁷⁵). Også fra Eskimoerne er der dog udgået påvirkninger til Sibirien; fra Tjuktjerne over Korjaker og Kamtjadalere til Giljaker kan der iagttages en gradvis aftagende, eskimoisk indflydelse.

III.

Forhistoriske problemer.

Kulturudviklingen på nordvestkysten er endnu alt for ukendt til, at dens rolle for folkevandringerne nærmere kan angives. Jeg skal derfor i det følgende holde mig til den arktiske kyst og indlandet.

Det fremstød, der som omtalt i det første afsnit førte en tidligere indlandsstamme af Eskimoer fra Barren Grounds ud til vestkysten af Hudson Bay, var i virkeligheden kun et led i en lignende bevægelse af langt større omfang. Hos Eskimoerne ved nordvestpassagen har kulturen et stærkt fastlandsagtigt præg, som endnu er meget tydeligt i det nordlige Baffin Land, og som spores i det sydlige Baffin Land og Labrador. Som resultat af sine indgående undersøgelser blandt Kobber-Eskimoerne har Jenness fremstillet den opfattelse, at de først for få hundrede år siden er trængt fra indlandet ud til kysten⁷⁶), og en tilsvarende opfattelse fik vi på Femte Thule Ekspedition med hensyn til Netsilik- og Iglulik-grupperne.

⁷³) Waldemar Jochelson: Peoples of Asiatic Russia. [New York] 1928. Kårt 1, c. c. 59.

⁷⁴) Boas: Res. Jesup Exp., s. 15. — Til denne opfattelse slutter sig Clark Wissler: The American Indian. 2d ed. New York 1922. S. 346 f.

⁷⁵) Boas: Result. Jesup Exp., s. 12 f. — Cf. Waldemar Bogoras: Early Migrations of the Eskimo between Asia and America. (Congrès international des américanistes. CR. de la xxi. session, 2. partie, Göteborg 1925). S. 225.

⁷⁶) D. Jenness: Origin of the Copper Eskimos and their Copper Culture. (The Geographical Review. Vol. XIII. New York 1923).

De arkæologiske udgravninger viste, at der forud for den nuværende, kontinentalt prægede kultur i disse egne har eksisteret en ældre, som var karakteriseret ved en mere fast bebyggelse med vinterhuse af jord og hvalknogler og ved en langt nøjere tilknytning til havet, der gav sig udtryk i en ivrig jagt på store sødyr, især hvaler. Efter det findested i Grønland, hvor denne kultur første gang blev fremdraget i et stort, samlet fund, er den blevet kaldt Thule-kulturen⁷⁷).

De nuværende, central-eskimoiske stammer fortæller, at de hus-tomter og grave, som indeholder vidnesbyrd om denne gamle kultur, hidrører fra et fjendtligt folk, som de kalder *tunit*⁷⁸). Boas og Thalbitzer har tidligere antaget, at *tunit* eller, i den grønlandske form, *tornit*, hentyder til en fremmed Eskimo-stamme, hvilket altså således har fundet bekræftelse⁷⁹). Disse sagn gør det sandsynligt, at den ændring af kultur, som her har fundet sted, tillige i større eller mindre grad har været ledsaget af en folkeforskydning. På den anden side viser formodentlig Thule-elementernes gradvis voksende betydning, efterhånden som vi fra nordvestpassagen går østpå til Labrador, at dele af den oprindelige befolkning stadig har holdt sig og i størst grad naturligvis i de egne, hvor kulturen er forandret mindst. I hvert fald de sidste steder kan der næppe tales om en egentlig folkevandring, men kun om en indsvivning af nye elementer. I det hele taget bliver dog grænsen mellem disse to begreber naturligvis flydende, når man har at gøre med så små folketal, som der her kan være tale om⁸⁰).

I betragtning af de nuværende Central-Eskimoers kontinentale kulturpræg kan der ikke være tvivl om, at de er kommet fra indlandet, hvor som før nævnt en ren eskimoisk befolkning endnu lever på Barren Grounds. Heller ikke om grunden til deres vågnende stødkraft kan der herske nogen tvivl. Mathiassen's undersøgelser har vist, at da Thule-kulturen stod på sit højeste, lå landet henved 10—12 m lavere end nu, og den efterfølgende landhævning må naturligvis i høj grad have svækket en så udpræget maritim kulturform, da havdybderne i disse egne i forvejen er meget ubetydelige⁸¹).

Mens Thule-kulturen i de centrale egne er gået helt eller delvis til

⁷⁷) Therkel Mathiassen: *Archaeology of the Central Eskimos*, pt. I-II. (Report of the Fifth Thule Expedition. Vol. IV. København 1927).

⁷⁸) *Ibid.* Pt. II, s. 186 ff.

⁷⁹) Franz Boas: *The Eskimo*. (Proceedings and Transactions of the Royal Society of Canada. Vol. V. Montreal 1888). S. 38. — William Thalbitzer: *Grønlandske sagn om eskimoernes fortid*. (Populära etnologiska skrifter. Bd. 11. Stockholm 1913). S. 69 ff.

⁸⁰) Se drøftelsen hos Mathiassen: *Arch. Centr. Esk.*, pt. II, s. 191 f.

⁸¹) Birket-Smith: *Car. Esk.* Pt. II, s. 233.

grunde, må kulturen i det nordlige Alaska og i Grønland betragtes som direkte fortsættelser af den. En enklave med Thule-kultur dannede også den vanskeligt tilgængelige Southampton Island i Hudson Bay, indtil dens oprindelige befolkning uddøde i 1903⁸²). En ubrudt kæde af sødyrfangere har således engang siddet fra Bering Strædet

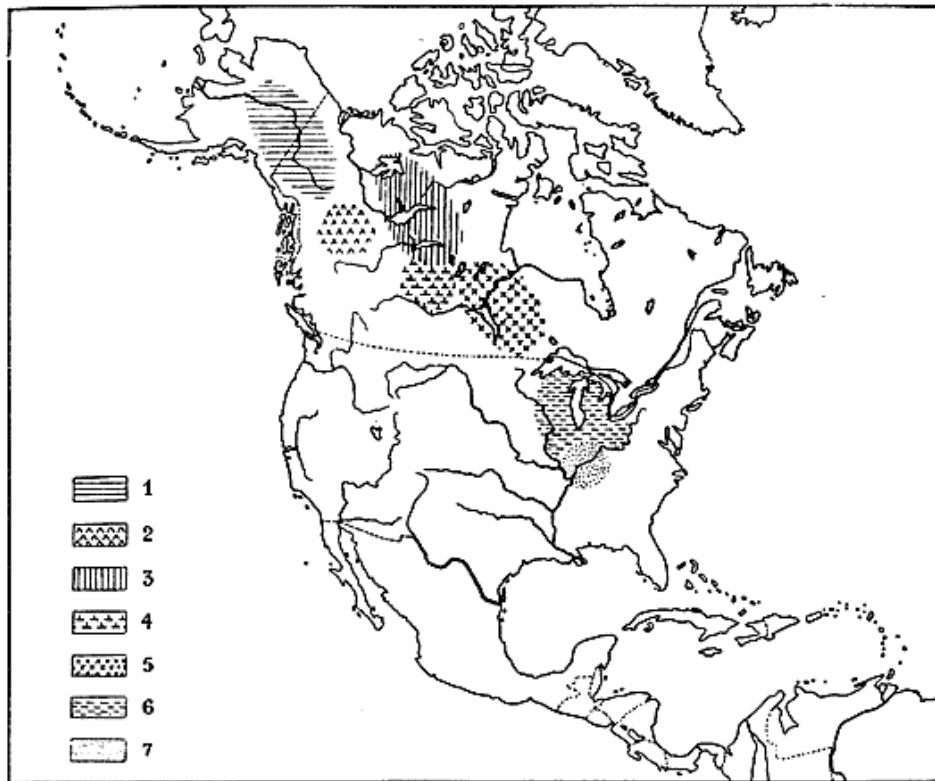

Fig. 2. Den hypotetiske fordeling af sprogætter i det nordlige Nord-Amerika for sneskoens indførelse.

1 Athapaskere. 2 Tsimshian. 3 Eskimoer. 4 Salish. 5. Algonkin. 6 Sioux. 7 Irokesere.

til Atlanterhavet, og det næste skridt for at klare spørgsmålet om Eskimoernes forhistoriske vandring må derfor blive at redegøre for Thule-kulturens oprindelse.

Efter Mathiassen's undersøgelser må det anses for sikkert, at den hører hjemme i Alaska og derfra har bredt sig mod øst⁸³). Hvis det ved de nylig påbegyndte undersøgelser i Grønland skulde vise sig, at klimaet i de arktiske egne i den ældre middelalder var mildere end nu, er det sandsynligt, at denne mildning har begunstiget Thule-kulturen. I hvert fald synes fremstødet mod nord i de nu ubeboede dele af det arktiske ørige at falde i denne periode. Formodentlig gælder

⁸²) Mathiassen: Arch. Centr. Esk. Pt. I, s. 285 ff.

⁸³) Ibid. Pt. II, s. 183 ff.

dette også indvandringen til Grønland. Her er befolkningens hovedstrøm — eller -strømme — sikkert gået over Smith Sund og sydpå langs vestkysten for ved Kap Farvel at bøje om på østkysten; men det er muligt, at den nordlige østkyst har modtaget sine indbyggere ved en vandring norden om landet og gennem Wandel Dalen⁸⁴).

Fordi Thule-kulturens oprindelse kan henlægges til Alaska, er dog spørgsmålet om Eskimoernes ældste vandring ikke løst. Thule-kulturen er ganske vist foreløbigt den ældste form for Eskimo-kultur, som er påvist ad arkæologisk vej; men den behøver derfor ikke at være den ældste Eskimo-kultur overhovedet. I virkeligheden er den da også i mange retninger en meget højtstående og rigt nuanceret kultur, der langt fra kan betegnes som primitiv. Den svarer i det væsentlige til, hvad Steensby har kaldt det neo-eskimoiske lag i Eskimo-kulturen, og som efter hans mening hviler på et ældre, palæ-eskimoisk lag⁸⁵).

Steensby antog, at det var det palæ-eskimoiske lag, som var bevaret i de centrale egne, og at det derfor var her, at udgangspunktet for Eskimo-kulturen og Eskimoernes vandring skulde søges. Fejlen i denne bevisførelse er dog indlysende, nu da vi veed, at de centrale stammer tværtimod i sen tid er nået ud til kysten, således at deres kultur i stedet for palæ-eskimoisk snarere må kaldes eschato-eskimoisk.

Heller ikke den omstændighed, at vi på Barren Grounds synes at have en rest af en ur-eskimoisk befolkning, gør det nødvendigt at antage hypotesen om Eskimo-kulturens centrale oprindelse, eftersom der jo særdeles vel kan have været lignende ur-eskimoiske stammer længere vestpå helt over til Alaska, hvor der faktisk findes en eskimoisk indlandsbefolkning ved Colville og Noatak Floderne.

En undersøgelse af Eskimo-kulturens elementer peger imidlertid i retning af, at flere af dens mest grundlæggende bestanddele (snehytte, dragt, kajak, spæklampe) stammer fra de centrale egne⁸⁶). Ganske særlig vægt må der lægges på den omstændighed, at også sælfangsten ved åndehullerne, der er en hovedbetingelse for en besættelse i de arktiske egne, synes at høre hjemme her. I så fald må det antages, at Eskimo-kulturens vugge trods alt har stået i dette område, snarest vel mellem Coronation Gulf og Boothia Peninsula, hvortil en stamme, der fulgte de vandrende flokke af vildrener, let

⁸⁴) Cf. Birket-Smith: *The Greenlanders of the Present Day*. (Greenland. Vol. II. Copenhagen & London). S. 8, 39 ff. — Thomas Thomsen: *Eskimo Archaeology*. (Ibid.) S. 329.

⁸⁵) Mathiassen: *Arch. Centr. Esk. Pt. II*, s. 184. — Steensby: *Orig. Esk. Cult.*, p. 169.

⁸⁶) Birket-Smith: *Car. Esk. Pt. II*, s. 222 ff.

måtte føres; men samtidigt må det også indrømmes, at noget absolut bindende bevis herfor foreligger der endnu ikke⁸⁷). Indirekte støttes denne opfattelse dog ved Jesup-Ekspeditionens resultater, i følge hvilke Eskimoerne er kommet i ret sen tid til Bering Strædet⁸⁸), og en vis betydning må også tillægges det før omtalte forhold, at hele skovbæltet nordøst for Mackenzie Floden var ubeboet så sent som i begyndelsen af det 18. århundrede.

For ganske kort at gentage hovedpunkterne af denne udvikling, skulde gangen i den altså være følgende: (1) på grundlag af isfangst-kulturen i indlandet, der nu kun er repræsenteret af Rensdyr-Eskimoerne på Barren Grounds, udvikledes ved en tilpasning til Polarhavets is den palæ-eskimoiske kultur, formodentlig i egnene mellem Coronation Gulf og Boothia Peninsula; (2) senere udvikledes ved Bering Strædet den kultur, som Steensby betegner som neo-eskimoisk, og hvis rester vi nu under navnet Thule-kulturen finder i husruinerne i de centrale egne; (3) endelig er der i forholdsvis sen tid igen foregået et fremstød af indlandsstammer i de centrale egne, og dette har givet kulturen dær sit nuværende, eschato-eskimoiske præg, der imidlertid som følge af sin oprindelse i meget ligner den palæ-eskimoiske kultur.

Det er i forrige afsnit omtalt, at mange af isfangstkulturens elementer, som mangler i Mackenzie- og Hudson Bay-områdernes skove, dukker op i egnene om de store søer og syd for dem. Erhvervskulturen i det lawrentiske område står på overgangen fra isfangst- til sne-skotrinnet. Når der hos Wabanaki-Indianerne i Ny England kan iagttages i flere ligheder med Eskimoerne, end det er tilfældet f. eks. hos Naskapi-Montagnais i Labrador, er grunden sikkert ikke den, at de første engang har stået i særlig nær forbindelse med Eskimoerne⁸⁹), men kun at de er fjærnere fra sneskokulturens kilde og derfor har bevaret et mere gammeldags præg. Hos Algonkin-folkene endnu længere mod syd synes isfangstlaget bevaret under det udefra optagne agerbrug. Fra nordvest til sydøst antager Algonkin-kulturen således en ældre og ældre karakter.

Det vilde nu sikkert være forfejlet, hvis man heri så et vidnesbyrd om Algonkin-folkenes sydlige afstamning. Mod en sådan anta-

⁸⁷) Dette har jeg tidligere fremhævet (Car. Esk. Pt. II, s. 226, 233), men min opfattelse er ikke ændret af den kritik, som den har været udsat for af Therkel Mathiassen: Spørgsmaalet om Eskimokulturens Oprindelse. (Geografisk Tidsskrift. Bd. XXXII. København 1929). Et svar til dr. Mathiassen findes sammesteds s. 222 ff.

⁸⁸) Boas: Result. Jesup Exp., s. 12 f.

⁸⁹) Speck: Cult. Probl., s. 293, 309.

⁹⁰) Birket-Smith: Hist. Alg. Ind., s. 213.

gelse taler, at typiske erhvervsformer mangler sydpå, mens på den anden side gamle metoder, netop som de kan ventes i et afsides randområde, er bevaret her⁹⁰). Desuden er næsten alle grundlæggende fællestræk i Algonkin-kulturen af nordlig oprindelse⁹¹); selv hos den sydligste stamme, Shawni, var kulturens nordlige karakter umiskendeligt⁹²).

Vi står derfor i det sydlige Algonkin-område over for en disharmoni mellem kultur og omgivelser, som kun kan forklares ved at betragte de pågældende folkeslag som indvandret fra nord, en anskuelse, som da også deles af Speck⁹³). Dette stemmer desuden med de arkæologiske forhold. I hele området mellem Mississippi og Atlanterhavet, men fortrinsvis i Ohio og de sydlige stater, forekommer de berømte mindesmærker fra den gamle højbyggerkultur, som i flere retninger var højere udviklet end den kultur, de første opdagere traf hos Algonkin-folkene i de transappalachiske egne.

Ved Cyrus Thomas', Clarence B. Moore's og andres omhyggelige arbejder har de gamle fantastiske hypoteser om et særligt, allerede i længst forsvundne tider uddødt „højbyggerfolk“ måttet vige for en mere nøgtern betragtning, som i højene ser vidnesbyrd om en almindelig indiansk kultur med mange tilknytningspunkter til den, der kendes fra historisk tid. Spørger vi nærmere om, hvem der da var bærere af denne kultur, er dog Algonkin-folkene på forhånd næsten udelukkede. I Illinois og Indiana er der ganske vist nogle postcolumbiske høje, der synes at hidrøre fra stammer af denne æt, ligesom også Shawnierne længere mod syd vides at have opført høje⁹⁴); men dette er undtagelser, og som helhed har højbyggerkulturen et så sydligt præg, at Swanton henregner Ohio Dalen til den sydøstlige kulturkreds i det tidsrum, da den stod i blomst⁹⁵). I de sydlige stater repræsenterer Muskhogee-stammerne en umiddelbar fortsættelse af højbyggerne i forhistorisk tid, mens de eneste grupper, der nordpå kan komme i betragtning, åbenbart er Sioux-folkene og de irokesiske stammer.

⁹¹) Speck: Cult. Probl., s. 303.

⁹²) Swanton: Abor. Cult. SE., s. 712.

⁹³) Hypotesen om Algonkin-Folkenes nordlige oprindelse har fået Speck (Cult. Probl., s. 309) til at betegne kulturen i det indre Labrador og Ny England som „palæ-algonkisk“. Dette er dog mindre heldigt, da Algonkin-kulturen sydpå synes udviklet af et endnu ældre trin, selv om den ved optagelse af elementer udefra er nået til en langt større fuldkommenhed.

⁹⁴) Cyrus Thomas: Report on the Mound Explorations of the Bureau of Ethnology. (12th Annual Report of the Bureau of Ethnology. Washington 1894). S. 657. — David I. Bushnell, jr.: The Origin and Various Types of Mounds in Eastern United States. (Proceedings of the Nineteenth International Congress of Americanists. Washington 1917). S. 45.

⁹⁵) Swanton: Abor. Cult. SE., s. 726.

Sioux-folkenes æt lever nu til dags hovedsagelig på prærierne og højsletterne mellem Mississippi og Rocky Mountains; men vi har set, at både Dakota- og Assiniboin-stammerne tidligere fandtes ved Lake Superior, og endnu har Winnebagoerne deres hjem i disse egne. Hidatsaer, Mandaner så vel som de to grupper Chiwere og Dhegiha, der bægge siden hen opløstes i flere stammer, færdedes tidligere i landet længere mod syd, mellem de store søer og Ohio⁹⁶). De forlod deres hjem betydeligt før Dakota og Assiniboin og fulgte Missouri, hvor de blev truffet af de hvide⁹⁷). Illinois og Miami, to algonkiske stammer, gør fordring på at have fordrevet Quapaw-Indianerne, der så sent som 1541 endnu havde enkelte landsbyer øst for Mississippi⁹⁸).

På Appalachernes østlige bjærgfod i Virginia, North og South Carolina fandtes desuden en lille gruppe af nu næsten uddøde Sioux-stammer (Catawba o. a.), og helt afsondret fra de øvrige levende Biloxi-stammen ved den Mexicanske Havbugt⁹⁹).

Sammen med den store nordvestlige gruppe må disse østlige Sioux-stammer engang have udgjort et sammenhængende hele, hvis hjem formodentlig skal søges mellem Appalacherne og Mississippi. Bushnell mener, at højene i det sydlige Ohio skriver sig fra disse folkeslag, og uafhængig heraf har jeg et par år senere udtrykt den samme opfattelse¹⁰⁰). Senere er da Sioux-området, som Swanton antager¹⁰¹), blevet sprængt i stykker ved fjendtlige stammers fremtrængen. Længst mod syd er det åbenbart Creek-Indianerne, som har kilet sig ind i den ældre befolkning, men nordpå er det uden tvivl Algonkin-folkene.

Den irokesiske æt sad på opdagelsens tid inde med St. Lawrence Dalen, landet omkring de to nedre søer og de Appalachiske Bjærgsydpå til og med Cherokeeernes område ved grænsen af Carolina-staterne, Georgia og Alabama. Ved Chesapeake Bay nåede Conestogaerne ud til havet, og adskilt fra de øvrige ved det smalle bælte af østlige Sioux-stammer levede Tuscaroraerne i Virginia og North Carolina.

⁹⁶) W. J. Mc Gee: *The Siouan Indians*. (15th Annual Report of the Bureau of Ethnology. Washington 1897). S. 187, 191.

⁹⁷) *Ibid.*, 191, 194 f., 196. — John R. Swanton & Roland B. Dixon: *Primitive American History*. *The American Anthropologist*. N. s. Vol. XVI. Lancaster 1914). S. 385 ff.

⁹⁸) *Handb. Amer. Ind.* Pt. II, s. 334.

⁹⁹) James Mooney: *The Siouan Tribes of the East*. (Bureau of Ethnology. Bulletin 22. Washington 1894).

¹⁰⁰) Bushnell: *Orig. and Types of Mounds*, s. 46 f. — Birket-Smith: *Hist. Alg. Ind.*, s. 220. — Cf. også Swanton & Dixon l. c., s. 389.

¹⁰¹) Swanton: *Abor. Cult. SE.*, s. 718, 725.

Cherokierne synes tidligere at have levet i bjærgene noget længere nordpå; men ellers peger alt i retning af, at Irokeserne som helhed er kommet fra syd: visse ligheder med Caddo-sprogene, mange enkeltheder i deres kultur og endelig den omstændighed, at det ad arkæologisk vej er muligt nogle steder at påvise en algonkisk bosættelse før den irokesiske. Dette gælder med sikkerhed om New York, men muligvis også om egnene længere sydpå i Tennessee, hvor den såkaldte „rundgravs-kultur“ viser overensstemmelser med den algonkiske¹⁰²). Som udgangspunkt for Irokesernes vandring har man peget på strækningerne om nedre Ohio¹⁰³), men noget virkeligt bevis derfor foreligger dog ikke, selv om det må indrømmes, at der her i den særlige form for højbyggerkultur, som er opkaldt efter Fort Ancient, er visse ligheder med senere irokesiske fund fra New York¹⁰⁴).

Angående tidsforholdene mellem de forskellige kulturformer i det transappalachiske område, siger Shetrone med særligt henblik på forholdene i Ohio, at „*the Algonquian group were the earliest, the most persistent and widely distributed, and the last to disappear, of Ohio's prehistoric peoples, and, therefore, were contemporaneous with all other groups present in the area*“¹⁰⁵). Det turde dog være meget lidt sandsynligt, at en kulturform som den algonkiske skulde have kunnet holde sig ved siden af, ja endog overleve sådanne højt udviklede kulturer som de forskellige afskygninger af højbyggerkulturen i et så begrænset område som det her omtalte. Snarere må Algonkin-folkene antages at have oversvømmet landet fra nord og have drevet Sioux-stammerne bort i nordvestlig retning, mens senere Irokeserne i kraft af deres fastere politiske organisation var i stand til at drive en kile fra sydvest ind i det løse væv af Algonkin-stammer, hvor så end det nærmere udgangspunkt for denne vandring skal søges. Herved er de nået så langt ned i St. Lawrence Dalen som til grænsen for det dyrkelige land, og har formodentlig drevet Micmac-Indianerne gennem St. John Dalen til New Brunswick og Nova Scotia¹⁰⁶).

Ved den atlantiske kyst er der, f. eks. i New Jersey, vidnesbyrd

¹⁰²) M. R. Harrington: Cherokee and Earlier Remains on Upper Tennessee River. (Indian Notes and Monographs. New York 1922). S. 277.

¹⁰³) A. C. Parker: The Origin of the Iroquois as suggested by their Archaeology. (The American Anthropologist. N. s. Vol. XVII. Lancaster 1916). S. 503.

¹⁰⁴) H. C. Shetrone: The Culture Problem in Ohio Archaeology. (The American Anthropologist. N. s. Vol. XXII. Lancaster 1920). S. 154 f.

¹⁰⁵) Ibid., s. 169.

¹⁰⁶) Roland B. Dixon: The Early Migrations of the Indians of New England and the Maritime Provinces. (Proceedings of the American Antiquarian Society 1914. Worcester 1914). Reprint s. 12.

om to eller tre forskellige kulturer. Bortset fra den endnu meget tvivlsomme palæolitiske kultur, hvis høje alder hævdes stærkt af Abbott¹⁰⁷) og Volk¹⁰⁸), forekommer der ved Trenton et kulturlag af mellemliggende alder repræsenterende den såkaldte argillitkultur, der er karakteriseret ved et begrænset antal simple typer af stenredskaber¹⁰⁹). Der er fyldestgørende bevis for, at den er ældre end den historiske kultur i dette område, og der er også andre forhistoriske kulturer i skaldynger, klippely o. s. v., men deres indbyrdes forhold er endnu tvivlsom. Skinner's antagelse, at argillit-kulturen hidrører fra en ganske vist før-lenapisk, men dog algonkisk befolkning¹¹⁰) er ganske uden begrundelse, selv om noget tyder på, at der har været en algonkisk befolkning i disse egne før Lenaperne^{110a}). Langt tilbage ligger Algonkin-folkenes indvandring næppe, omend de sydlige algonkiske kyststammer i visse retninger havde en kultur præget af stedlig udvikling¹¹¹). Deres geografiske udbredelse i disse egne, nøje knyttet til de gamle, „druknede“ floddale som den er, såvel som deres egne overleveringer, tyder tværtimod på en ikke alt for gammel indvandring¹¹²).

Længere nordpå i Maine har de arkæologiske undersøgelser bragt for dagen en særlig kulturform, som er særtegnet ved den store mængde rødt farvestof i gravene, og meget forskellig fra den almindelige algonkiske kultur, hvis lævninger forekommer i skaldyngerne ved kysten¹¹³). Skønt Speck har fremdraget en svag mulighed for, at denne „Red Paint-kultur“ kan hidrøre fra algonkiske folkeslag¹¹⁴), synes mere at tale for den almindelige opfattelse, som betragter den som stammende fra en før-algonkisk befolkning. Den er sat i forbindelse med den uddøde Beothuk-stamme på Newfoundland; men

¹⁰⁷) Charles Conrad Abbott: *Archæologia Nova Cæsarea*. Vol. I-III. Trenton 1907—09.

¹⁰⁸) E. Volk: *The Archaeology of the Delaware Valley*. (Papers of the Peabody Museum of American Archaeology and Ethnology. Vol. V. Cambridge 1911).

¹⁰⁹) Leslie Spier: *The Trenton Argillite Culture*. (Anthropological Papers of the American Museum of Natural History. Vol. XXII, pt. 4. New York 1918).

¹¹⁰) Alanson Skinner: *Chronological Relations of Coastal Algonquian Culture*. (Proceedings of the Nineteenth International Congress of Americanists. Washington 1917). S. 58.

^{110a}) Dixon: *Migr. Ind. N. Engl.*, s. 11 f.

¹¹¹) Swanton: *Abor. Cult. SE.*, s. 714.

¹¹²) Birket-Smith: *Hist. Alg. Ind.*, s. 203, 213, 220.

¹¹³) Warren K. Moorehead: *The Red-Paint People of Maine*. (The American Anthropologist. N. s. Vol. XV. Lancaster 1913).

¹¹⁴) Speck: *Cult. Probl.*, s. 289.

de nyeste undersøgelser synes dog snarest at tyde på, at denne har haft mere tilknytning til Labrador end med de sydlige kystegne¹¹⁵).

En række samstemmende vidnesbyrd synes således at forene sig om at udpege de nordlige egne som de ældste dele af Algonkin-folkernes område. Speck udtaler sig ikke bestemt om, hvorvidt udgangspunktet for deres vandring skal søges mod øst, ved St. Lawrence, eller mere vestpå, syd eller sydvest for Hudson Bay¹¹⁶). Jeg har tidligere givet grunde for, hvorfor jeg er mest stemt for den sidst nævnte mulighed¹¹⁷). Jeg opfatter egnene omkring Lake Winnipeg som et af de allerældste brændpunkter for Algonkin-folkernes bebyggelse, hvilket også stemmer med, at de fra først af synes at have stået i kulturforbindelse med Eskimoerne, hvis urhjem formodentlig var ved Lake Athabasca og de store søer nord derfor.

Et forholdsvis vestligt beliggende udgangspunkt for Algonkin-folkene forklarer også lettest den mærkelige omstændighed, at der helt ovre ved Stillehavet, i det nordlige Californien, er truffet to små stammer, Yurok og Wiyot, hvis algonkiske oprindelse formodes af Sapir¹¹⁸). De synes indvandrede langs Klamath River¹¹⁹), hvilket formodentlig vil sige, at de tidligere har fulgt Columbia River og enten South eller North Saskatchewan. Kroeber sætter tidspunktet for deres indvandring temmelig langt tilbage; fordi de er gået fuldstændigt op i de omboende stammers levevis; men det er i virkeligheden ret umuligt at afgøre, hvor længe et par småstammer, som er fuldstændigt afskåret fra sine slægtninger, vil være i stand til at bevare deres egenart, så noget sikkert om tidsspørgsmålet kan ikke siges.

Hvis det er rigtigt, hvad der er udviklet i det foregående, må de store søer i skovbæltet vest for Hudson Bay have spillet en vigtig rolle i det gamle Amerika: Ur-Algonkinerne synes at have siddet omkring Lake Winnipeg, og i deres naboskab må vi sandsynligvis søge Ur-Salish, hvis efterkommere nu mest lever i Britisk Columbia, men som åbenbart er kommet fra indlandet, og som sprogligt muligvis er Algonkin-folkernes fjærne slægtninge; Ur-Eskimoerne har rimeligvis

¹¹⁵) Ibid., s. 277. — Cf. D. Jenness: Notes on the Beothuk Indians of Newfoundland. (National Museum of Canada. Bull. 56. Annual Report for 1927. Ottawa 1929). S. 35 ff.

¹¹⁶) Speck: Cult. Probl.

¹¹⁷) Birket-Smith: Hist. Alg. Ind., s. 212 ff.

¹¹⁸) Edward Sapir: Wiyot and Yurok, Algonkin Languages of California. (The American Anthropologist. N. s. Vol. XV. Lancaster 1913). Stærk tvivl om rigtigheden af Sapir's opfattelse er dog fremsat af Truman Michelson: Two Alleged Algonquian Languages of California. (The American Anthropologist. N. s. Vol. XVI. Lancaster 1914).

¹¹⁹) Kroeber: Hist. Cult. Cal., s. 132.

levet længere nordpå, ved Lake Athabasca og nordligere. Denne fordeling af den ældre befolkning stemmer med den betydning, som søerne må have haft for isfangstkulturens levevis.

Når vi nu finder, at tre store folkegrupper, Eskimoer, Algonkin- og Salish-folk, der alle oprindeligt hører hjemme i det boreale område vest for Hudson Bay, så at sige er splittet for alle vinde og er vandret henholdsvis mod nord, sydøst og vest, synes det at vise, at der bag denne splittelse ligger noget mere end en almindelig vandringsdrift eller med andre ord, at den skyldes et tryk udefra. Dette fører til nogle ord om de athapaskiske folkeslag.

Det største, athapaskiske område omfatter det indre Alaska og Canada vest for Mackenzie, hvorimod deres udbredelse nordøst for denne flod falder i postcolumbisk tid. Desuden findes der imidlertid en række spredte småstammer ved eller i nærheden af Stillehavs-kysten lige fra Washington i nord til det centrale Californien i syd (Umpqua, Hupa o. a.), og endelig er der en tredje gruppe, omfattende Navahoer og Apacher, på de aride højsletter i sydvest, hvorfra de foretog røvertog lige til golfkysten. På prærien findes, foruden den før omtalte Sarsi-stamme, tillige en anden lille gruppe, Kiowa-Apache, der lever sammen med de egentlige Kiowa-Indianere.

De athapaskiske stammer udmærker sig ved en overordentlig forskellighed i levevis, som åbenbart står i forbindelse med deres store modtagelighed for kulturpåvirkning. Hos de nordlige jægerstammer finder vi således stærke indflydelser fra Eskimoerne i nordvest, fra Stillehavskysten i sydvest og fra Cree i sydøst. Hupaerne i det nordlige Californien kan kulturelt lige så lidt skelnes fra deres sprogfremmede naboer som de central-californiske Athapasker-stammer fra deres¹²⁰), og Kiowa-Apacherne adskiller sig kun i sprog fra Kiowaerne¹²¹). Både Navahoer og Apacher fører ganske vist for en stor del en omstørende levevis midt imellem de agerdyrkende Pueblo-Indianere; men *noget* agerbrug har de optaget, og det er tilmed et spørgsmål, om dette ikke i præcolumbisk tid har været af større betydning, end det var senere, da hesten og (især for Navahoernes vedkommende) fåret var blevet indført.

Denne kulturelle modtagelighed er en væsentlig hindring for en etnografisk undersøgelse af vandringsvejene, og da tilmed mange af de pågældende stammer er meget lidt kendt, er man her på endnu mere usikker bund end med hensyn til Eskimoerne og Algonkin-folk.

¹²⁰) Kroeber: Handb. Ind. Cal., s. 121 f. — P. E. Goddard: Assimilation to Environment as illustrated by Athapaskan Peoples. (Congrès international des américanistes. CR. de la xv. session. Quebec 1907). S. 342 ff.

¹²¹) Goddard: Ass. Envir., s. 354.

Den almindelige antagelse er dog, at Athapaskerne hører hjemme mod nord, hvilket formodentlig vil sige i det indre Alaska eller i Yukon Territoriet. Hvis Sapir har ret i at opfatte Athapasker-, Tlingit- og Haida-sprogene som grene af samme gamle æt, Na-Dene gruppen, kan dette være et yderligere argument for den nordlige oprindelse, selv om også andre forklaringer på sproglægtskabet er mulige.

Nu har vi set, at både Eskimoerne og Algonkin-folkene vandrer må være begyndt på isfangsttrinnet. På den anden side må sneskokulturen have fået fast fod i Amerika, før Eskimoerne nåede til Bering Strædet og afbrød forbindelsen mellem indlandskulturene i de to verdensdele, eftersom der ellers kunde ventes langt tydeligere spor af sneskokulturen i Alaska-Eskimoernes kultur. Det ligger da nær at forklare forholdene således, at sneskokulturen på sin vej fra den gamle verden først har fundet indpas hos Athapaskerne, som derved erhvervede en uhørt overlegenhed over de sydligere og østligere folk, der endnu stod på isfangsttrinnet. Benyttende sig deraf bredte Athapaskerne sig mod syd. Eskimoerne blev drevet mod nord, Algonkin-folkene mod øst, Salish-folkene mod vest. Det er muligt, at også Tsimshian-Indianernes fremtrængen fra de indre højsletter til nordvestkysten skal sættes i forbindelse med denne bevægelse.

Det kunde indvendes, at Athapaskerne er en alt for lidet fremtrædende gruppe til at have spillet denne enorme rolle i Nord-Amerikas kulturhistorie; men på den anden side falder deres lethed ved at optage sneskokomplekset ganske i tråd med deres velkendte modtagelighed for kulturel påvirkning, og en forbigående militær overlegenhed forudsætter aldeles ikke nogen skabende ævne hos ætten. Det er desuden, som også den gamle verdens historie til overflod viser, overordentlig farligt at slutte fra et folkeslags nuværende magtstilling til dets tidligere forhold. Det må indrømmes, at der i det mindste er to kulturelementer, hvis udbredelse i Nord-Amerika ikke kan skyldes Athapaskernes vandring, fordi de sandsynligvis ikke hører til den ældste, athapaskiske kultur, skønt de er typiske bestanddele af sneskokomplekset både hos Algonkin-folkene og mange sibiriske stammer. Jeg tænker hermed på det kegleformige telt og bærevuggen. Det samme gælder måske familie-jagtterritorierne. Men denne omstændighed svækker i og for sig ikke sandsynligheden af, at sneskoen selv er blevet spredt på den omtalte måde.

Selvfølgelig er alt dette endnu kun ubevidst hypotese; men den synes mig dog at have så megen indre sandsynlighed, at den i hvert fald fortjener en nærmere undersøgelse, som i første række må gå ud på en arkæologisk klarlæggelse af kulturfølgen i Alaska og en langt mere indgående etnografisk udforskning af de athapaskiske

stammer, end der foreløbigt er blevet dem til del. At sneskoens indførelse i Amerika er en begivenhed, hvis betydning for folkevandringerne kan stå mål med hestens og ildvåbnenes, er i hvert fald en formodning, som ikke kan siges at være grebet helt ud af luften.

SUMMARY

Folk Wanderings and Culture Drifts in Northern North America.

Paper read at the 18. Scandinavian Naturalist Congress in Copenhagen 1929.

By Kaj Birket-Smith, Ph. D.

I. Post-Columbian Migrations. — In the 16th century the powerful Iroquois League, also known as the Five Nations, waged a merciless war both against other Iroquoian tribes outside the confederation and the neighboring Algonkian peoples in the Great Lakes area. At the same time a group of Algonkians, which at a later period separated into the three different tribes of Ojibwa Potawatomi, and Ottawa, advanced from the north in the direction of the same region, and these forces were joined by the European colonisation which did not only assert its influence directly but also indirectly played an even more considerable part, because the Whites gradually supplied the Indians with fire-arms.

The outcome of these events was a series of movements radiating from the Lawrentic regions. The swell reached as far as the Polar Sea and the Rocky Mountains and might be noticed even for centuries later. Map 1 shows the migrations of the tribes in question. The movements towards the northeast do not seem to have been of very great importance, but in the west and southwest the state of the matter is otherwise, resulting in a general retreat of the early population of the Lawrentic regions. The advance of the Cree in a westerly direction after they had acquired fire-arms also caused a fan-shaped dispersion of the Athapaskan tribes from the Peace River region, and the pressure of the Chipewyan even influenced the distribution of Central Eskimo tribes.

Independent of this long series of migrations is the advance of a small number of Ponds Inlet Eskimos to the Thule District in North Greenland about 1864.

II. Outlines of the Cultural Development. — The historical migrations in North America go to show the importance of new acquirements within material culture (fire-arms and, as regards the plains, the horse), when they involve a revolution in the way of living of a tribe, or a change of its military relations to the neighbors. If it were possible to demonstrate that pre-Columbian culture elements have had correspondingly wide-ranging effects, we should no doubt realize that a long step had been taken towards elucidating prehistoric wanderings.

The northern parts of Eurasia and North America constitute one culture region, and the basic elements in the life of the Eskimos and the northern Indians are, as pointed out by Steensby and Hatt respectively, sealing from the ice and snowshoe hunting. Before the introduction of the snowshoe into America

(it seems to have originated near Lake Baikal in Mongolia) the one resource also in the inland must have been the rivers and lakes where fishing might be pursued from the ice. Therefore it is possible to speak of an early ice-hunting and a later snowshoe culture in boreal and arctic America. The Caribou Eskimos are essentially on the ice-fishing stage, while ice-fishing among all other Eskimos have been transformed to sealing from the ice.

The snowshoe culture is found fully developed in the Canadian forest region, but on the plateaus of British Columbia and in the Great Lakes area we have arrived at the outskirts of its distribution and many elements pertaining to the ice-hunting stage crop up. When agriculture is eliminated from the culture of the Algonkian tribes south of the Laurentic regions we find an old hunting foundation corresponding to the ice-hunting culture. This also applies to Californian culture when the purely local features of economic life, due to geographical adaption to environment, are removed. Thus it is hardly improbable that a very old and primitive hunting culture underlies later development everywhere in northern and western North America.

The North Pacific coast, however, occupies a remarkable separate position among the culture areas of America. Several culture elements recall Oceanic, particularly Polynesian types, but to a considerable degree the peculiar character is supposed to depend upon local development. It has exercised a considerable influence on the culture of adjacent areas; there are Northwest Coast influences as far south as the Santa Barbara Islands in southern California and among the „Americanoid“ peoples of northeastern Asia.

III. *Prehistoric Problems.* — The cultural development of the North Pacific coast is still so little known that nothing can be said regarding its relations to folk wanderings.

As to the Eskimos the Canadian Arctic Expedition and the Fifth Thule Expedition have shown that the present-day Central Eskimos are newcomers to the coast. Prior to the present continentally stamped culture in these regions there has been an earlier stage characterized by an intimate connection with the sea, the so-called Thule culture that originally came from Alaska and very much resembles what Steensby has called the Neo-Eskimo culture. In the central regions it has disappeared on account of an uplift of the land, while the culture in Greenland and Alaska must be described as immediate continuations. The Thule culture is the oldest form of Eskimo culture known to archeology, but there seems to be ethnological evidence of a still earlier layer corresponding to the Palæ-Eskimo culture of Steensby and probably originating in the central regions of the arctic coast. The recent culture of the Central Eskimo tribes, that might be termed as Eschato-Eskimo, comes from the inland and therefore resembles the old Palæ-Eskimo stratum to a considerable degree.

The Algonkian culture assumes a more and more oldfashioned aspect from the northwest to the southeast, but this does not mean that the Algonkians came from the south. The stamp of Algonkian culture is decidedly northern; it seems to have intruded into the regions south of the Great Lakes where it has been superimposed on the earlier moundbuilder civilisation that is ascribed to Siouan and Iroquian tribes. The first habitat of the Algonkians was probably the country near Lake Winnipeg, while the ancestors of the Eskimos were living around Lake Athabasca and the lakes farther north. The Salish came also from the inland from the regions near the home of the Algonkians.

This distribution is in agreement with the importance of the lakes on the

ice-hunting stage. The fact that three great linguistic stocks, the Eskimos, the Algonkians, and the Salish, originally all belonging to the boreal region west of Hudson Bay, have been scattered to the winds, may be taken as evidence that their movements are due to a pressure from without. Probably this came from the Athapaskans who were living farther to the northwest where they were the first to receive the snowshoe complex from Siberia. The snowshoe gave them an enormous advantage as compared with the tribes on the ice-hunting stage and enabled them to drive them away from their former habitat. This is of course nothing but an unproven hypothesis. That the introduction of the snowshoe into America was an event comparable to the appearance of the horse and fire-arms is, however, a supposition that cannot be called entirely unwarranted.

Map 2 shows the supposed distribution of linguistic stocks before the introduction of the snowshoe.

A complete English translation of this paper will be published in the „Journal de la société des américanistes de Paris“.
